

AVUSTEINEN KESKUSTELU VAAN ON NIIN HIDASTA

”IT JUST TAKES FOREVER”

Irina Savolainen
puheterapeutti, FM, tohtorikoulutettava
Helsingin yliopisto

AIHEITA TÄNÄÄN

- Mitä tarkoitan keskustelulla?
- Mitä nykytutkimus kertoo avusteisen keskustelun hitaudesta?
- Tutkimusaineistoni ja keskustelunanalyysi
- 2 videoesimerkkiä:
 - Miten nämä keskustelunjaksot etenevät?
- Pohdintaa avusteisen keskustelun hitaudesta

KESKUSTELU

- Vuorovaikutusta, joka etenee
 - (puheen) vuoroissa
 - sosiaalisten toimintojen jaksoissa (sekvenssi)
 - jakson rakenne: etujäsen-jälkijäsen
- Poika: *ÄITI RAKASTAA MEitä*
- > *toteamus, joka kertoo tunteista*
- PT: *ihavvarmasti. ihan varmasti rakastaa. se että jos syntyy uus laps niin se ei vähennä sitä rakkautta. niitä olemassa olevia lapsia kohtaan*
- Poika: ((nyökkäilee ja hymyilee))
- > poika hakee vahvistusta ja vakuuttelua

(Sacks, Schegloff, Jefferson, 1974)

KESKUSTELU

- Osallistujat hyödyntää lukuisia eri vuorovaikutusresursseja ja modaliteetteja
- Muovautuu hetki hetkeltä vuorovaikutuksessa osallistujien kesken
- Pohja varhaisessa vuorovaikutuksessa

(Sacks, Schegloff, Jefferson, 1974)

RAKENTEELLISEN HITAUS JA SEN SYY

Puhelaitteella

- Motorinen toiminta hidastaa: tauot vuorojen välillä pitkiä
 - Mitä itsenäisempää, sitä pidempiä vuorojen väliset tauot
- Yhdessä rakennettuja

Kommunikointitaululla / - kansiolla

- Yhdessä rakennettuja (osoitus – nimeäminen parit)

(mm. Clarke, Bloch & Wilkinson, 2013; Hörmeyer & Auer, 2017; Pilesjö, 2013)

HITAUS VAIKUTTAA

- Pitkät viiveet
 - Puhuvan ihmisen samanaikaista puhetta tai muuta toimintaa
 - Lisää epämukavuuden ja sujumattomuuden tunnetta vs. lyhyet tauot ja alun havaitseminen lisää nautittavuutta
- Yksimerkkisyyttä ja epätarkkuutta
 - Väärinymmärryksiä, kun lausuman lopun tunnistaminen on vaikeaa
 - Pitkiä korjaussekvenssejä
 - Hidastaa

mm. Noren, Svensson & Telford 2013; Todman & Rzepecka, 2003

HITAUS VAIKUTTAA

- Tarkkaavuuden kuormittumista
 - Avusteisen vuoron aloitus jää/ jätetään kokonaan huomaamatta
 - Etenkin lapsilla haasteita havaita avusteisen vuoron alku
- Vähentää avusteisen kommunikoidijan kommunikointihalukkuutta
- Ei-avusteisten keinojen käyttö lisääntyy

(mm. Clarke & Wilkinson, 2007, 2010; Batorowicz ym. 2014)

MITEN VÄLINEET NOPEUTTAVAT ETENEMISTÄ?

- Valmiit ilmaukset
 - Sisällöllinen epätarkkuus tai ylimääräinen toisto ei haittaa
- Valmiit sanat ja kirjaimet nopeampia kuin pelkät valmiit sanat
- Sanaennustus kirjoittavissa puhelaitteissa
- Enkoodaus eli muutamalla merkillä pidempi viesti
- Samanaikaiset viestit
- (Puheen tunnistus kirjoittavassa kommunikointisovelluksessa)

- Aiheaukeamat
- Tarkoituksenmukainen sanasto (yksilöllisyys, yleisyys)
- (Automaattiset) linkitykset

mm. Higginbotham ym., 2007; Mc Foy ym., 2007; Todman ym. 2008; Wisenburg & Higginbotham, 2009

MITEN KESKUSTELIJAT NOPEUTTAVAT ETENEMISTÄ?

- Avusteinen kommunikoiija
 - Yksimerkkiset ja epätarkat ilmaukset
- Puhuva kumppani:
 - Keskustelun johtaminen – vastuu keskustelusta
 - Metapuhe ”Nyt on sun vuoro kysyä”
 - Arvaaminen

mm. Clarke & Wilkinson, 2007; 2013; Hörmeyer & Auer, 2017, Todman, 2013

AVUSTEISEN KESKUSTELUN ETENEMISTÄ TUKEE

- Kumppanin taito
 - antaa tilaa vuoron alulle ja sen tuottamiselle
 - tunnistaa ja tulkita erilaisia kehollisia modaliteetteja (katse, eleet esim. osoittaminen, käden ja pään liikkeet, kehon asento ja apuväline)
 - tulkita laajemman kontekstin avulla
 - toimia avustajan roolissa apuvälineellä
 - KUMPPANIN TUTTUUS
- avusteisen kommunikoijan kommunikointitaito
 - sinnikkyys saada asia ymmärretyksi
 - monien eri modaliteettien käyttö - kompensointi

mm. Batorowitz ym. 2014; Pilesjö, 2013

MILTÄ KUULOSTAA?

TUTKIMUSAINEISTO

- 40 avusteista arkikeskustelua
- 4 puhevammaista poikaa 7v. 11v. 11v. 18v.
 - Osaavat tuottaa useampimerkkisiä ilmauksia
- Arkikommunikaation apuvälineenä kommunikointikansio ja digitaalinen kommunikointisovellus "TAIKE"
- Keskustelukumppanit: ikätoveri, äiti, kuntouttava puheterapeutti sekä muutama muu ammattihenkilö

KESKUSTELUNANALYYSI

- Laadullista mikroanalyysiä, jossa etsitään keskustelussa toistuvia käytänteitä
- Aineistolähtöistä
- Osallistujalähtöistä
- Selkeät käsitteelliset työvälineet, joilla jäsennetään havaintoja

AINEISTOSTA NOUSSUT

Onnistuneita keskusteluja, joissa puhevammaiset ovat aktiivisia ja tuottavat jopa enemmän etujäseniä kuin puhuvat kumppanit

- Minkälaisia keskustelun etenemiseen liittyviä käytänteitä keskustelijoilla on onnistuneissa keskustelutilanteissa?
 - 1. artikkeli: Vuoronsiirtymä ennen puhelaitteella tuotettua avusteista etujäsentä – vertaisarvioinnissa
 - 2. artikkeli: Sosiaalisen toiminnon rakentuminen erilaisten multimodaalisten käytänteiden avulla kansiokeskustelussa
 - 3. artikkeli: ?

2 KESKUSTELUOTOSTA

- Miten keskustelujaksot etenevät?
- TAIKE ja kommunikointikansio
 - Molemmissa avusteinen merkki merkiltä tuotettu etujäsen
- Tyypillisiä käytänteitä, mutta myös poikkeavia

JAAKKO JA ÄITI

- Aamupalalla vapaata keskustelua
- Jaakko 18 v.
- Käyttää Taike:a hiirellä – käden liikkeet minimaaliset
- Kuvattu jalustalta yhdellä kameralla
- Aiemmin keskustelussa aiheena Jaakon ja hänen sisarusten syntymät

HITAUS JAAKON JA ÄIDIN ESIMERKISSÄ

- Lausuman rakentaminen vie aikaa (41 s. / 4s)
 - itsenäisesti tuotettu ja pitkä lausuma
 - hiljaisia hetkiä, jolloin Jaakko rakentaa ja äiti on hiljaa
 - samanaikainen monitoimintaa
 - äidin syöminen
 - keskustelu miehen kanssa
- Hitaudesta huolimatta molemmat osoittavat orientaatiota keskustelun etenemiseen ja kantavat vastuunsa siitä

KESKUSTELU ETENEE JAAKON JA ÄIDIN ESIMERKISSÄ

Jaakko

- Aloittaa lausuman rakentamisen äidin vuoron aikana -> ennakoi mahdollista vuoron siirtymää -> nopeuttaa keskustelun kulkua
 - Jopa keskeyttää ekalla merkillä äidin vuoron
- Ei huomioi miehen läsnäoloa / keskustelua äidin kanssa
- Osoittaa selkeästi oman vuoronsa lopun

KESKUSTELU ETENEE JAAKON JA ÄIDIN ESIMERKISSÄ

Äiti

- Antaa aikaa – avusteisen lausuman alettua sanoo lausuman loppuun, ei jatka
- Osoittaa katseellaan Jaakkoon orientoituvansa Jaakon vuoroon
– Vasta miehen puhe äidille suuntaa orientaation hetkeksi muualle
- Yhteensovittaa kaksi keskustelua sujuvasti toisiinsa

MIKKO JA PUHETERAPEUTTI

- Luokkatilassa vapaata keskustelua
- Mikko 11v.
- Osoittaa kansiota etusormella, välillä käyttää molempia käsiä
- Kuvattu jalustalta yhdellä kameralla
- Aiemmin keskustelussa aiheena venäjän ja suomen välinen sota
- Kansiossa venäjän merkki on viron merkin päällä

HITAUS MIKON JA PT:N ESIMERKISSÄ

- Lausuman rakentaminen yhdessä vie aikaa (8,5 s. vs. 2s)
 - Mikko joutuu toistamaan
 - Osoitus-nimeäminen parit
 - Ele osana osoitusta
 - Puheterapeutti tuottaa tarkistusksymyksiä
- Hitaudesta huolimatta vuorovaikutustilanne voi olla hyvinkin nopeatempoinen
 - Keskustelijat sovittavat yhteen lukuisia yhtäaikaisia ja limittäisiä multimodaalisia toimintoja

KESKUSTELU ETENEE MIKON JA PT:N ESIMERKISSÄ

- Mikko
 - Aloittaa uuden etujäsenen, kun edellinen ymmärretty ja samaan aikaan puheterapeutin edellisen sekvenssin jälkijäsenen kanssa
 - Sormi merkiltä eteenpäin jo, kun eka äänne kuultavissa
 - Pitää kiinni vuorostaan, ei vastaa pt:n tarkistusksymykseen
 - Yhdistää luovalla tavalla eri multimodaalisia keinoja – nopeuttaa
 - Seuraa katseella pt:n mukanaoloa ja osoittaa tulkintavuoron
 - Vahvistaa lausumansa merkitystä nyökkäämällä (ilman odotusta)

KESKUSTELU ETENEE MIKON JA PT:N ESIMERKISSÄ

- Puheterapeutti
 - Vaikka puhuu alun siirtymässä, puhe liittyy edelliseen sekvenssiin
 - Seuraa Mikon katsetta ja esim. vastaa Mikon katseeseen; toisaalta katsetta ohjaa kansion käytön tapa
 - Osoittaa herkkyyttä tulkita luovaa multimodaalisten keinojen käyttöä
 - Vahvistaa ymmärrystään ja samanmielisyyttään nyökkäilemällä

LOPUKSI

- Hitaus on luonnollinen osa avusteista keskustelua – ei häiriö
 - Ei tarkoita paikalleen jumittumista tai hiljaisuutta, jossa keskustelu on katkennut
 - Hidas keskustelu voi olla sujuvaa ja onnistunutta
- Lausuman rakentamiseen liittyvä hitaus
 - Puhelaitteella käydyssä keskustelussa pitkiä hiljaisuuksia
 - Opeteltava sietämään, sovitut käytänteet
 - Monitoiminta mahdollista
 - Etenkin kansiolla käydyssä keskustelussa vuorovaikutus on jatkuvaa multimodaalisten toimintojen yhteensovittamista, joka vaatii herkkyyttä molemmilta keskustelijoilta

LOPUKSI

- Molemmat vastuussa avusteisen keskustelun etenemisestä ja myös heille luontaisten keskustelukäytänteiden harjoittelusta
 - Puhevammainen: ennakoiminen, systemaattisten vuorottelukäytänteiden käyttäminen
 - Puhuva: multimodaalisen toiminnan seuraaminen, tilan antaminen
- Arjen nopeissa tilanteissa ja ryhmätilanteissa hitauteen sopeutuminen on haastavinta -> teknisiä ratkaisuja....

*Se vaan ON niin hidasta,
vai onko?*